

EVLİ KADINLARDA TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI VE SPIRİTÜEL İYİLİK HALİNİN PSİKOLOJİK İSTİSMAR ÜZERİNE ETKİSİ¹²

EFFECT OF GENDER PERCEPTION AND SPIRITUAL WELL-BEING ON PSYCHOLOGICAL ABUSE IN MARRIED WOMEN

Berra KEÇECİ³
Halil EKŞİ⁴

ÖZ

Bu araştırmada evli kadınların psikolojik istismar profilleri puanlarının toplumsal cinsiyet algıları ve spiritüel iyi oluşları değişkenleri ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini birlikteliği halen devam eden ve boşanma davası aşamasında olan toplam 306 kadın oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Duyan ve Altınova (2013) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği, Ekşi ve Kardaş (2017) tarafından geliştirilen Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ve Sackett ve Saunders (1999) tarafından geliştirilen ve Boyacıoğlu, Erdugan ve Uysal (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Psikolojik İstismar Profili Ölçeği ile araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; toplumsal cinsiyet algısındaki olumluluk ile spiritüel iyi oluş arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu, toplumsal cinsiyet algısı ile spiritüel iyi oluş ölçeğinin alt boyutları açısından; toplumsal cinsiyet algısı ile aşkınlık arasında negatif yönde, uyum puanları ile pozitif yönde, anomi puanları ile negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Toplumsal cinsiyet algısındaki olumluluk ile psikolojik istismar profili arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Spiritüel iyi oluş ile psikolojik istismar profili açısından istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yapılan yapısal eşitlik modeline göre kadınların psikolojik istismar profilleri üzerinde toplumsal cinsiyet algıları etkilidir. Spiritüel iyi oluşları toplumsal cinsiyet algıları ile pozitif ilişkili olup psikolojik istismar profilleri istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet algısı, psikolojik istismar, spiritüalite, spiritüel iyi oluş*

ABSTRACT

In this study, the relationship between of the psychological abuse profile scores of married women, their gender perceptions and spiritual well-being variables were examined. The sample of the study consists of a total of 306 women whose coexistence is still ongoing and at the stage of divorce. Gender Perception Scale developed by Duyan and Altınova (2013) , the Spiritual Well Being Scale developed by Ekşi and Kardaş (2017) and Psychological Abuse Profile Scale adapted by Boyacıoğlu, Erdugan and Uysal (2016) and Personal Information Form prepared by the researcher that the data collection tools in the research. As a result of the research; in terms of the sub-dimensions of gender perception and spiritual well-being scale there is a positive and low-level relationship between positivity and positive spiritual well-being; It was found that there was a negative relationship between gender perception and transcendence, positive scores with harmony scores, negative scores with anomia scores. There is a negative relationship between positivity in gender perception and psychological abuse profile. No statistically significant relationship was found in terms of spiritual well-being and psychological abuse profile. According to the structural equality model, gender perceptions of women are effective on the psychological abuse profiles. Spiritual well-being is positively associated with gender perceptions, and psychological abuse profiles were not statistically significant.

Keywords: *Gender, gender perception, psychological abuse, spirituality, spiritual well-being*

¹ Bu çalışmanın ilk hali 28-30 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen International Congress on Political, Economic and Social Studies, Venice 2018 Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinden alınarak oluşturulmuştur.

³ Doktora öğrencisi, Marmara Üniversitesi, berrakececi@gmail.com, orcid.org/0000-0001-5146-0152

⁴ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, h.eksi70@gmail.com, orcid.org/0000-0001-7520-4559

Sorumlu yazar / Corresponding Author: Berra KEÇECİ, **e-posta:** berrakececi@gmail.com
Gönderilme /Submitted: 27.05.2020, **Kabul/ Accepted:** 19.06.2020

1. GİRİŞ

Kadın toplumun temel çekirdeği aileden, siyasal yaşama, akademik camiadan iş hayatına toplumun bütün katmanlarında var olmakta ve pek çok zaman yalnızca kadın olduğu için pek çok olumsuz duruma maruz kalmaktadır. Kadınlar çoğunlukla aile içi şiddete maruz kalmaktadırlar (Güler, Tel ve Özkan-Tuncay, 2005; Başar ve Demirci, 2015; Temiz vd., 2014; Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ], 2005). Kadınlar aile içerisinde ve kadına yönelik şiddette en çok eşlerinden/partnerlerinden şiddet görmektedirler (Heise, 2011; Heise, Ellsberg ve Gottmoeller, 2002; T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009; Kocacık ve Çağlayandereli, 2009; Subaşı ve Akın, 2003; DSÖ, 2005). Kadınların eş/partnerlerinden gördükleri şiddet fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik boyutların en az biri veya birkaçı şeklinde olabilmektedir (Aksakal ve Atasayar, 2011; Akkaş ve Uyanık, 2016; Marshall, 1996; Montgomery vd., 2015; PicoAlfonso, Garcia-Linares, Celda-Navarro, Blasco-Ros, Echeburúa ve Martinez, 2006; Şimşek, Kara, Ersin, Ökten ve Yıldırımkaaya, 2016; Temiz vd., 2014; DSÖ, 2005). Eş/partnerden görülen şiddet türlerinden psikolojik istismar kapsamı ve içerik bakımından sınırlandırılması ve tanımlanması en güç istismar türüdür (Follingstad, 2011). Bireyin kendisine veya yakınlarına zarar vermeyi içeren, hal ve hareketlerini kısıtlayan ve kendisine ilişkin algısını zedeleyen eylemler psikolojik istismar içerisinde yer almaktadır. Psikolojik istismar alay, kısıtlama, zarar vermekle tehdit etme (Follingstad, Rutledge, Berg, Hause ve Polek, 1990), eleştirme, başlarının yanında küçük düşürme, katı cinsiyet rolleri

yükleme, kontrol etme, duygu ve davranışları manipüle etme, kontrol etmeyi içeren sözlü ve fiziksel eylemler olarak ele alınmaktadır (Follingstad, 2011).

DSÖ (1998), raporunda bireyin spiritüel sağlık durumunun genel sağlıkta önemli bir yeri olduğunu belirtmektedir. Adams, Bezner ve Steinhardt (1997), iyi oluşu; bireyin fiziksel, sosyal, psikolojik, duygusal, entelektüel ve spiritüel boyutlar açısından tutarlı ve denge olması olarak tanımlar. Bu boyutların birbiriyle etkileşimde ve yeterli düzeyde olduğu bir çemberde daralmalar yaşandıkça denge bozulur ve birey iyi oluştan hastalıklara doğru geçer. Bireyin spiritüel açıdan iyi oluşu genel sağlığını da etkilemekte bu anlamda spiritüel olarak kendisini nasıl hissettiği yaşamdaki diğer bileşenler için de önem kazanmaktadır. Spiritüel iyilik halinde olmak ise bireyin spiritüel gelişime açık ve hazır halde olmasıdır (Kardaş, 2017). Egan ve Delaat (1994), spiritüel iyi oluşun bireyin kendisiyle, başkalarıyla ve yaratılışla bağlantılı olmanın bir işlevi ve bireyin gerçek benliğini daha büyük bir varlıkla bütünleştirmektedir.

Toplumsal cinsiyet bireyin kendi cinsiyetini bireysel ve toplumsal noktada nerede gördüğünü anlamasını sağlayan önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Oakley (1985), cinsiyet (sex) kavramıyla kadın erkek arasındaki biyolojik farklılıkları açıklarken toplumsal cinsiyet (gender) kavramıyla kadın ve erkek arasındaki toplumsal açıdan yaşanan eşitsizlik ve ayrımları ifade etmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerine yüklenen yargılar kadın ve erkeklerden belli davranışları göstermesini

beklemektedir (DSÖ, 2009). Buna göre toplumlarda kadınların ev işleri ve çocuk bakımını üstlenmeleri (DSÖ, 1998), geç saatlerde sokağa yalnız çıkmamaları, evlenmeden cinsel ilişki yaşamamaları, yaşadıkları şiddete sessiz kalmaları gibi roller yüklemektedir (Vefikuluçay-Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kısa, Taşkın ve Eroğlu, 2009).

Kadına yönelik şiddet yargıları, daha geniş toplumsal cinsiyet ve cinsellik normlarıyla kadına, cinsiyete ve cinselliğe yönelik tutumlarla sıkı bir şekilde iç içe geçmiştir (Flood ve Pease, 2009). Toplumsal cinsiyetin maruz kalan ve mağdur olan tarafından nasıl algılandığı eşler arası istismar eylemlerinin uygulanmasında önem kazanmaktadır. Glick, Sakallı-Uğurlu, Ferreira ve Souza (2002), Brezilya ve Türkiye’de kadın ve erkek katılımcılarla yaptıkları çalışmada kadın ve erkeklerin düşmanca cinsiyetçilik tutumları arttıkça kadına yönelik eş istismarına daha fazla tolerans gösterdikleri ortaya konmuştur. Sugarman ve Frankel (1994), patriyarkal anlayış ve kadının eş istismarına maruz kalmasına yönelik yaptıkları metaanaliz çalışmasında şiddet uygulayan kocaların ve şiddetsiz kocaların kadınlara karşı benzer tutumlar sergilediğini, saldırıya uğrayan kadınların beklenmedik şekilde saldırıya maruz kalmamış kadınlardan daha fazla liberal cinsiyet rolüne sahip olduklarını saptamışlardır. Kristiansen ve Giulietti (1990), üniversite öğrencilerinin, cinsiyetleri, kadına yönelik tutumları ve dünya görüşlerinin kadına yönelik eş istismarında kurban ve faile ilişkin algı ve tutumlarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda erkeklerin kadınlara göre kadınlara yönelik tutumlarının ve dünya

görüşlerinin daha olumsuz olduğu saptanmıştır. Araştırmada öğrencilerin kadınlara tutumları değiştikçe kurbanı suçlamalarının azaldığı, kadınlara karşı olumlu tutumu olanların istismarcıyı daha fazla suçlu buldukları belirtilmiştir. Berkel, Vandiver ve Bahner (2004), üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları, spiritüel inançlarının ve kadına yönelik aile içi şiddet uygulamaya yönelik tutumlarını yordayıcılığını incelemiştir. Araştırma sonuçlarında geleneksel cinsiyet rolünü benimseyen bireyler, kadına yönelik şiddetin eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip olanlara kıyasla daha fazla şiddetin kullanımını desteklemektedir. Araştırmada hem erkekler hem de kadınlar için dini ve spiritüel değişkenleri önemli bir yer almakla birlikte spiritüel eylemlerin aile içi şiddet tutumları ile anlamlı bir ilişkisi olduğu, spiritüel eylemleri daha fazla yerine getirenlerin mağdur olan kadınlara daha fazla sempati kurabildikleri belirtilmiştir.

Kadınlar şiddetin pek çok boyutunu yaşamaktadırlar. Aynı hayatı paylaşan eşlerin birbirlerine karşı davranış ve tavırları da evlilik birliğini ve bireysel ruhsal durumlarını oldukça etkilemektedir. Psikolojik istismar bireyin ruh sağlığını ve iyi oluşunu hedef alan doğrudan veya manipülatif tavır ve davranışlarla maruz bırakıldığı bir şiddet türüdür. Kadınlar eşleri tarafından bilinçli olarak veya farkına varmadan toplumsal öğretiler, duygusal ilişkiler aracılığıyla psikolojik olarak bastırılmakta ve yıpratılmaktadır. Sevgi kaynaklı olduğu düşünülen pek çok davranış aslında bir sonraki basamağa izin vermekte tüm bu tolerans ve kabullenmeler kaçınılmaz olarak daha kötü

sonuçlara doğru ilerlemektedir. Heise (2011), eş/partner şiddetinin kadına yönelik şiddet türleri içerisinde neden kritik bir öneme sahip olduğunu beş maddede gerekçelendirmiştir. Buna göre;

Birincisi; kadınlar en çok eş/partnerlerinden şiddet görmektedirler.

İkincisi; toplumsal cinsiyet rollerine dayalı şiddet eş/partner şiddeti üzerinde oldukça etkili olduğunu gösteren pek çok araştırma bulunmaktadır.

Üçüncüsü; aile kurumu içerisinde maruz kalınan şahit olunan eş/partner şiddetinin gelecek nesillere aktarımı gerçekleşmektedir.

Dördüncüsü; eş/partner şiddeti toplumsal cinsiyete dayalı diğer şiddet türlerinin oluşturucu belirleyici nedenlerinden biri olmaktadır.

Beşinci ve son olarak; eş/partner şiddetini önlemek diğer şiddet türlerini engellemenin de öncüsü olacaktır.

Psikolojik istismar geniş bir skalada yer almakta bu da maruz kalma olasılığını oldukça arttırmaktadır. Ülkemizde şiddete yönelik akademik çalışmalar son yıllarda artmış olsa da kadına ve aile içi şiddete ilişkin çalışmalar oldukça düşüktür (Yıldız ve Sağlam, 2017). Psikolojik istismarın pek çok nedeni ve ilişkili olduğu durumlarla ilgili yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Ancak yapılan çalışmalar çoğunlukla fiziksel ve cinsel şiddet etrafında toplanmakta psikolojik istismar ise doğrudan yer almamasına karşın pek çok çalışmada elde edilen şiddet durumları arasında yer almaktadır. Evli veya boşanan kadınların şiddet görme

durumları, cinsiyet rollerini içselleştirmeleri, bireylerin inanç durumları ve şiddete bakış açılarıyla ilgili alanyazında pek çok bulguya ulaşılmıştır. Ancak halen birlikteliği devam eden ve boşanma aşamasında olan kadınlarla ilgili doğrudan karşılaştırmalı bir çalışma bulunmamaktadır. Kadınların birlikteliği devam ettirme ve bitirme noktasında toplumsal cinsiyete ilişkin algıları, spiritüel olarak kendi iyi oluşları ve psikolojik istismar profillerinin ilişkisini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Araştırmanın;

- Ülkemizde yaygın olan ataerkil ve pasif kadın anlayışını kadınların nasıl algıladıkları ve bununla birlikte psikolojik istismarın hangi boyutlarını yaşadıklarını veya yaşamadıklarını belirtmelerinin alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı,

- Psikolojik istismara maruz kalan kadınların yaşamı ve kendilerini anlamlandırmalarını sağlayan spiritüel iyi oluşları arasındaki ilişkiyi ortaya koyacağı,

- Psikolojik istismara maruz kalan kadınların toplumsal cinsiyete ilişkin olumsuz ve ayrımcı algılarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmasıyla şiddeti normalleştirmelerinin önüne geçileceği umulmaktadır. Yukarıda belirtilen amaçlarla yürütülen bu çalışmada birlikteliği halen devam eden evli kadınlar ve boşanma davası aşamasında olan kadınların toplumsal cinsiyet algıları, spiritüel iyi oluşları ve psikolojik istismar profilleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

Evli kadınların;

- Psikolojik istismar profili puanları ile toplumsal cinsiyet algısı puanları ve spiritüel iyi oluş puanları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Alt amaçlarda ise;

- Psikolojik istismar profili puanları, toplumsal cinsiyet algısı puanları ve spiritüel iyi oluş puanları çeşitli değişkenler açısından (yaş, yaşam yeri, eğitim durumu vb.) farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada evli kadınların psikolojik istismar profilleri ile toplumsal cinsiyet algıları ve spiritüel iyi oluşları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada toplumsal cinsiyet algısı, spiritüel iyi oluş ve psikolojik istismar arasındaki ilişkiler yapısal eşitlik modeli ile incelenmiştir. Yapısal eşitlik modeli gözlenen ve gizil değişkenler arasındaki korelasyonel ilişkilere yönelik hipotezlerin test edilmesini sağlayan istatistiksel bir yöntemdir (Hoyle, 1995). Yapısal eşitlik modeli; birçok analizi bir defada yapması, ölçüm hatalarını hesaba katıyor olması gibi nedenlerle birçok teorinin test edilmesinde ve yeni modellerin geliştirilmesi sürecinde kullanılmakta olan bir yöntemdir (Dursun ve Kocagöz; 2010).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini evli kadınlar oluşturacaktır. Araştırmanın örnekleminde uygun örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemi bir arada kullanılmıştır. Uygun örnekleme yöntemi evren

elemanlarının hepsinin belirlenmesinin zor olduğu durumlarda araştırmacının kolay bir şekilde ulaşabileceği örneklem elemanlarını almasıdır (Özen ve Gül, 2007). Kartopu örnekleme yöntemi ise araştırmacının ulaştığı grup üzerinden bu bireyler aracılığıyla yeni gruplara ulaştığı bir örnekleme yöntemidir. Bir modelin test edilebilirliği için uygun sayıda örnekleme ulaşılmış, toplam 306 kadından toplanan veriler istatistiki analize tabi tutulmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak araştırmacının hazırlamış olduğu 19 maddelik kişisel bilgi formu, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği, Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik İstismar Profili Ölçeği kullanılacaktır. Kişisel Bilgi Formu Katılımcı kadınların demografik özelliklerinin saptanması için oluşturulan bilgi formu 19 maddeden oluşmaktadır. Form araştırmacı tarafından doğrudan katılımcı kadınlara yönelik olarak hazırlanmıştır. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Altınova ve Duyan (2013) tarafından bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını ölçmek üzere geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinde toplam 25 madde bulunmaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin 10'u olumlu, 15'i olumsuz olarak yazılmıştır. Beşli likert şeklinde oluşturulan ölçekte maddelerde belirtilen düşünceye, bireylerden tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1) olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçekte yer alan 2., 4., 6., 9., 10., 12., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 24. ve 25. maddeler olumsuz olup tersten hesaplanmaktadır. Buna göre, ölçekten alınabilecek

puanlar 25- 125 aralığında olup, yüksek puanlar toplumsal cinsiyet algısının olumlu olduğunu ifade etmektedir. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin bütününe ait iç tutarlılık ölçüsü olarak hesaplanan güvenirlik katsayısının Cronbach Alpha .87 olarak saptanmıştır. Ölçeğin kullanımı için araştırmacıdan izin alınmıştır.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Ekşi ve Kardeş (2017) tarafından yetişkinlere yönelik olarak bireylerin kendi değerleri ve anlamlandırmaları doğrultusunda, kişiye özgü, toplumsal ve aşkın yönleriyle hayatı anlama ve yaşama süreçlerini belirlemek için geliştirilmiştir. Ölçekte toplam 29 madde bulunmaktadır. Beşli likert şeklinde oluşturulan ölçekte maddelerde belirtilen cümlelere; bana tamamen uygun (5), bana oldukça uygun (4), bana biraz uygun (3), bana uygun değil (2), bana hiç uygun değil (1) olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçekte aşkınlık, doğayla uyum ve anomi olmak üzere üç alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa değerleri incelendiğinde aşkınlık .95, doğayla uyum .86, anomi .85, toplam değer .89 olarak saptanmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan spiritüel iyi oluş düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekten toplam puan alınmak istenirse anomi alt boyutundaki maddelerin ters puanlanması gerekmektedir. Ölçeğin kullanımı için araştırmacıdan izin alınmıştır.

Psikolojik İstismar Profili Ölçeği Sackett ve Saunders (1999) tarafından geliştirilmiş olan ölçek Türkçeye Boyacıoğlu, Uysal ve Erdugan (2016) tarafından uyarlanan ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir maddeye asla (0),

ayda birden daha az (1), ayda bir (2), ayda birkaç kez (3) haftada bir (4), haftada birkaç kez (5), günlük (6) olmak üzere yedi derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçeğin kıskançlıkla kontrol etme, yok sayma, özellikleriyle alay etme, davranışlarını eleştirme olmak üzere dört alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa değerleri; kıskançlıkla kontrol etme .91, yok sayma .87, özellikleriyle alay etme .87 ve davranışlarını eleştirme .81 düzeyinde iç tutarlılık gösterdiği saptanmıştır. Bütün ölçeğin iç tutarlılık değeri ise .93 olarak elde edilmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar maruz kalınan istismar davranışının sık gerçekleştiğini göstermektedir. Ölçeğin kullanımı için araştırmacıdan izin alınmıştır.

Verilerin Toplanması Araştırmada 306 kadının 44'ü (%14,4) boşanma davası aşamasında olan evli kadınlar iken, 262'si (%85,6) birlikteliği halen devam eden evli kadınlardır. Araştırmacı boşanma davası aşamasında olan kadınlara uygun örnekleme yöntemiyle İstanbul'da yer alan adliyeler aracılığıyla ulaşılmış olup, kadınlarla iletişime geçebilmek için Adalet Bakanlığı'nın ilgili birimlerinden izin alınmıştır. Kartopu örnekleme yöntemiyle ilk araştırma grubunu genişleterek İstanbul'da yaşayan evli kadınlara ulaşılmıştır. Çalışmada veri toplama şeklinin kağıt-kalem yöntemiyle olması nedeniyle 18 yaşının üstünde olan tüm katılımcılara sözel olarak çalışmanın amacı aktarılmış, doldurmayı kabul edenlere ilgili anketler ulaştırılmıştır. Çalışmaya katılmaya kabul eden kadınlara kâğıt kalem yöntemiyle veriler uygulanmış, verilerin ulaşması ve yeniden teslim

alınması zor olabilecek katılımcıların internet üzerinden formu doldurmaları sağlanmıştır.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada kullanılmış olan veri toplama araçları uygulandıktan sonra kontrol edilerek değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma verilerinin

çözümü için Kişisel Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği, Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Şiddet Profili Ölçeği formlarından toplanan verilerin işlenmesi ve yorumlanması için SPSS 24.00 paket programı yapısal eşitlik modelinin sınanması için AMOS programı kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1. Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İlköğretim	110	35,9	35,9	35,9
Lise	76	24,8	24,8	60,8
Üniversite ve üstü	120	39,2	39,2	100,0
Toplam	306	100,0	100,0	

Örneklem grubunu oluşturan kadınların 110'u (%35,9) ilköğretim, 76'sı (%24,8) lise, 120'si (%39,2) üniversite ve üstü eğitim düzeyindedirler.

Tablo 2. Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
18-29	68	22,2	22,2	22,2
30-39	118	38,6	38,6	60,8
40-49	88	28,8	28,8	89,5
50-70	32	10,5	10,5	100,0
Toplam	306	100,0	100,0	

Örneklem grubunu oluşturan kadınların 68'i (%22,2) 18-29, 118'i (%38,6) 30-39, 88'i (%28,8) 40-49, 32'si (%10,5) 50-70 yaş aralığındadırlar.

Tablo 3. Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Düşük	60	19,6	19,6	19,6
Orta	165	53,9	53,9	73,5
Yüksek	81	26,5	26,5	100,0
Toplam	306	100,0	100,0	

Örneklem grubunu oluşturan kadınların 60'ı (%19,6) düşük, 165'i (%53,9) orta, 81'i (%26,5) yüksek gelir düzeyindedirler.

Tablo 4. Psikolojik İstismar Profili Ölçeği Puanlarının Mevcut Evlilik Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Psikolojik istismar profili	Birlikte	262	35,938	12,276	,7584	-4,090	304	,000
	Boşanma davası aşamasında	44	44,590	16,638	2,508			

Örnekleme oluşturan kadınların Psikolojik İstismar Profili Ölçeği puanlarının mevcut evlilik durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-4,090$; $p<,05$). Boşanma davası aşamasında olan kadınların psikolojik istismar profili ölçeğinden aldıkları toplam puan halen birlikte olan kadınların toplam puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 5. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Puan	Grup	f, $\bar{X}$ ve SS	Değerleri		ANOVA Sonuçları					
			N	$\bar{X}$	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F
Toplumsal Cinsiyet Algısı	İlköğretim	110	83,090	12,535	Gruplar Arası	20695,275	2	10347,638	59,035	,000
	Lise	76	90,039	14,007						
	Üniversite	120	101,866	13,368	Gruplar İçi	53109,839	303	175,280		
	Toplam	306	92,179	15,555						

Örnekleme oluşturan kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=59,035$; $p<,05$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını saptamak üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Toplumsal Cinsiyet Algısı puanlarının eğitim düzeyi gruplarına göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Games-Howell testi sonucuna göre ilköğretim ve lise düzeyi arasında lise grubu lehine ($p<,05$); ilköğretim ve üniversite düzeyi arasında üniversite grubu lehine ($p<,05$) lise ve üniversite eğitim düzeyi grubu arasında üniversite grubu lehine ($p<,05$) istatistiksel

olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Elde edilen analiz sonucuna göre; eğitim düzeyi arttıkça psikolojik istismar profili puanlarının anlamlı bir şekilde düştüğü görülmektedir.

Tablo 6. Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

$f, \bar{X}$ ve SS		Değerleri			ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	$\bar{X}$	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Spiritüel İyi Oluş	18-29	68	120,705	10,665	Gruplar	957,877	3	319,292	2,810	,040
	30-39	118	120,610	10,358	arası					
	40-49	88	122,477	11,227	Gruplar					
	50-70	32	116,093	10,126	içi	34320,859	302	113,645		
	Toplam	306	120,696	10,754	Toplam	35278,735	305			

Örneklem grubundaki kadınların Spiritüel İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanların yaş grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=2,810$; $p<,05$). Yapılan işlemin sonrasında ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeğinden alınan puanların yaş gruplarına göre hangi gruplar arasında farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası Sidak testi sonucunda 40-49 ve 50-70 yaş grubu arasında 40-49 grubu lehine ($p<,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Elde edilen analiz sonucuna göre; 40-49 yaş grubunun spiritüel iyi oluş düzeylerinin 50-70 yaş grubuna göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden Alınan Puanlarla Spiritüel İyi Oluş Ölçeğinden Alınan Puanlar Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

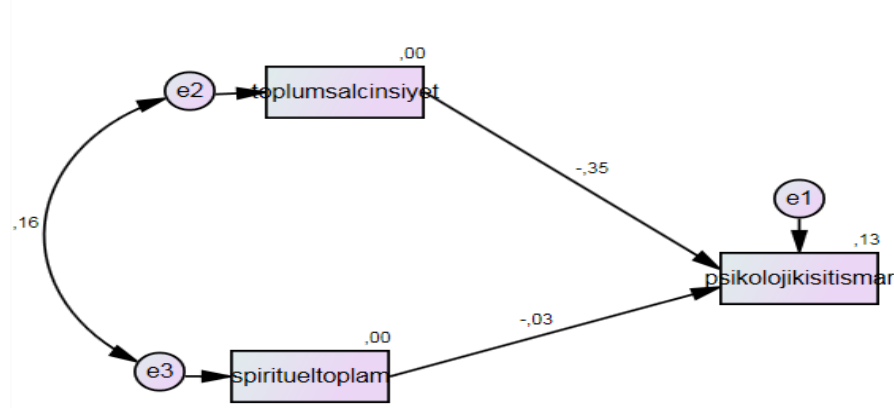
Değişken	N	r	p
Toplumsal Cinsiyet Algısı	306	,159	,005
Spiritüel İyi Oluş			

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden alınan puanlarla Spiritüel İyi Oluş Ölçeğinden alınan puanlar arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi sonuçlarında puanlar arasında istatistiki olarak $p<,05$ seviyesinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r= ,159$; $p<,05$).

Tablo 8. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden Alınan Puanlarla Spiritüel İyi Oluş Ölçeği Alt Boyutlarından Alınan Puanlar Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken		Aşknlık	Uyum	Anomi
	N	306	306	306
Toplumsal Cinsiyet Algısı	r	-,166	,354	-,360
	p	,004	,000	,000

Örneklemdaki kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinden almış oldukları puanlar ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi sonuçlarına göre; toplumsal cinsiyet algısı ile aşknlık arasında negatif yönde anlamlı ilişki ($r=-,166$, $p<,05$); toplumsal cinsiyet algısı ile uyum puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki ($r=,354$ $p<,01$); toplumsal cinsiyet algısı ile anomi puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r= -,360$; $p<,01$).

Şekil 1. Evli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Algısı, Spiritüel İyi Oluş ve Psikolojik İstismar Puanları Arasındaki Yapısal Eşitlik Modeli

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere, toplumsal cinsiyet algılarıyla psikolojik istismara maruz kalma durumları arasında anlamlı ters orantılı bir ilişki vardır ($p<,001$; $r=-,35$). Aynı şekilde spiritüel iyi oluş ile psikolojik istismar arasındaki ilişkiye bakıldığında yine ters orantılı ama anlamlı olmayan bir ilişki söz konusudur ($p>,05$; $r=-,03$). Buradan anlaşılacağı üzere kadınların cinsiyet algıları olumlu oldukça psikolojik istismara maruz kalma durumları azalmaktadır. Aynı durum spiritüel iyi oluş ve psikolojik istismar arasında da söz konusu olmakla beraber, bu ilişki anlamlı bir düzeyde değildir.

Tablo 9. Standart Uyum İyiliği Ölçütleri ve Araştırma Sonuçlarının Karşılaştırılması

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Araştırmada Elde Edilen Uyum Değerleri
c2/df	$0 \leq c2/df \leq 2$	$2 \leq c2/df \leq 3$	.00
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$	0.057
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	0.00
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI \leq 0.95$	1.000
NNFI	$0.97 \leq NNFI \leq 1.00$	$0.95 \leq NNFI \leq 0.97$	1.000
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1.00$	$0.95 \leq CFI \leq 0.97$	1.000
GFI	$0.95 \leq GFI \leq 1.00$	$0.90 \leq GFI \leq 0.95$	1.000
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0.85 \leq AGFI \leq 0.90$	1.000
RFI	$0.90 < RFI < 1.00$	$0.85 < RFI < 0.90$	1.000

Modelimiz tüm uyum ölçülerini iyi derecede karşılamaktadır.

4. TARTIŞMA

Araştırma verileri İstanbul ilinde yaşayan halen birlikteliği devam eden ve boşanma aşamasında olan toplam 306 kadından elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre boşanma davası aşamasında olan kadınların psikolojik istismar profilleri birlikteliği devam eden kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Araştırmalar incelendiğinde kadınların evliliklerini bitirmesinde psikolojik istismarın farklı boyutlarının yaşanmasının önemli bir yer tuttuğu belirtilmektedir (Çakır-Parmaksızoğlu, 2011; Özden, 2010; Sancaklı, 2014; Sucu, 2007; TÜİK; 2016; Uzunoğlu, 2016; Yıldırım, 2004). Sacket ve Saunders (1999) sığınma evinde yaşayan ve partnerleriyle birlikteliği halen devam eden veya geçici süredir ayrı kalan kadınlarla yaptığı çalışmada sığınma evinde yaşayan kadınların kıskançlıkla kontrol ve özellikleriyle alay etmeyi daha yoğun yaşadıklarını

belirtmektedir. Psikolojik şiddet genelde kısıtlanma, tehdit ve acınma temasında ifade edilmekte (Aktu ve Varol, 2017), küfür, hakaret (Yaman-Efe ve Ayaz, 2010), küçük düşürücü, aşağılayıcı söz ve davranışlar, tehdit (Cengiz-Özyurt ve Deveci, 2011, Güler, Tel ve Tuncay, 2005; Uluocak, Gökulu ve Bilir, 2014) olarak tanımlanmaktadır. İmamoğlu ve Çevik (2009) tarafından yapılan çalışmada, kadınların evlilik içerisinde yaşanan kıskançlığı tanımlamada ilk sıralarda; eşini sahiplenme yönünde gördüğü aşırı tepkiler, kendi eşini koruması yönünde gösterdiği aşırı duyarlılık, sevdiği sahip olduğu şeyin başkalarıyla aynı tür ilişkiler içerisinde olmasına katlanamamak olarak tanımladıkları görülmektedir. Alt boyutlardaki istatistiki farklar değerlendirildiğinde ülkemizde mevcut olan kıskançlığın ve getirdiği kontrol davranışlarının sevginin bir emaresi olduğu anlayışının bu alt boyutların kadınlar açısından

istismar olarak algılanmadığı şeklinde düşünülmektedir.

Eğitim seviyelerine göre kadınların cinsiyet algılarının her üst seviyede bir önceki seviyeye göre arttığı belirlenmiştir. Yapılan diğer bir çalışmada araştırma bulgularımıza benzer şekilde ilkokulu bitirene dek en uzun süre yaşadığı yerleşim yeri il olan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, köy ve ilçe olan öğrencilere göre yüksek olduğu ancak istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (Zeyneloğlu, 2008). Aynı çalışmada ilkokulu bitirinceye kadar en uzun süre az gelişmiş düzeye sahip ilde yaşayan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri puanlarının orta gelişmiş ve gelişmiş düzeye sahip illerde yaşayan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu saptanmıştır. Ancak yine üniversite düzeyi eğitim gören kadın ve erkek öğrencilerin aile ve sosyal yaşama ilişkin toplumsal cinsiyet algılarının halen ataerkil ve geleneksel olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Kahraman, Ozansoy-Tunçdemir, Kekillioğlu, Özcan ve Kahraman, 2015). Şehirlerin kendi sınırlarında sahip oldukları, dini, kültürel, ekonomik kodlar ve söylemler de cinsiyet rolleri üzerinde etkili olmaktadır (Kara ve Gürhan, 2013). Araştırmaya katılan evli kadınların psikolojik istismar profillerinin ilköğretim düzeyi eğitim seviyesindeki kadınların lise ve üniversite üzeri gruplardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Literatür incelendiğinde çalışmamıza benzer şekilde çiftlerde eğitim oranı düştükçe maruz kalınan şiddetin ve şiddet türlerinin arttığı görülmektedir (Aşkın ve Aşkın, 2017; Bayer, 2013; Büyükyılmaz ve Demir, 2016; Debono, Borg-

Xuereb, Scerri ve Camilleri 2016; Gülmez, 2014; Lewicka-Zelent ve Trojanowska, 2015; Montero vd., 2011; Rada, 2014; Yörük, 2010). Literatürde farklı çalışmalarda ise bulgulara ters bir biçimde kadınların veya erkeklerin eğitim durumu arttıkça psikolojik veya diğer şiddet biçimlerine uğrama veya maruz kalmanın daha sık ifade edildiği belirtilmektedir (Dönmez, 2008; Kocacık ve Çağlayandereli, 2009; Korkmaz, Korucu, Yıldız, Kaya, İzci ve Atmaca, 2016; Özçırpıcı, Akın, İçbay, Aydın ve Özgür 2009).

Katılımcıların spiritüel iyi oluşlarının 40-49 yaş grubunda 50-70 yaş grubundan daha yüksek olduğu ancak diğer gruplar arasında farklılık olmadığı saptanmıştır. Daha önce yapılan çalışmalarda da spiritüel iyilik halinde ve iyi oluşta yaşın etkili olduğu belirtilmektedir (Kardaş, 2017; Memnun, 2006; Pargament vd., 1990). Brown, Chen, Piedmont ve Gehlert (2013)'in yaptıkları çalışmada da çalışmamıza benzer şekilde spiritüelliğin orta yaş grubunda genç yaş ve ileri yaş grubundan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan evli kadınların toplumsal cinsiyet algıları puanları ile spiritüel iyi oluş puanları arasında pozitif yönlü manidar bir ilişki bulunmuştur. Berkel, Vandiver ve Bahner (2004), üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada öğrencilerin spiritüel eylemlerindeki artışla eşitlikçi cinsiyet rol tutumlarının arttığı bulgusuna ulaşılmıştır. Procter-Smith (1990) ise feminizm ve spiritüalitenin ilişkisini irdeler. Ona göre feminist spiritüalite sosyal, politik ve teolojik bir kız kardeşlik hareketidir ve geleneksel dini kurumlardaki kadının konumuna yönelik eleştiriler getirmektedir. Araştırmaya katılan evli kadınların

toplumsal cinsiyet algıları psikolojik istismar profilleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu; toplumsal cinsiyet algısının psikolojik istismara maruz kalmayı yordadığı saptanmıştır. Cinsiyet eşitsizliğine bağlı olarak yapılan toplum bileşenleri kadının şiddet konusunda büyük mağduriyetler yaşamasına neden olmaktadır. DSÖ (2009), Cinsiyet tabanlı şiddeti (gender-based violence): ‘Kadınların genellikle kurban olduğu kadın ve erkekleri içeren şiddet ve erkekler ve kadınlar arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinden türetilmiştir. Şiddet özellikle bir kadına yöneliktir, çünkü kadındır ya da kadınları orantısız olarak etkiler. Fiziksel, cinsel ve psikolojik zararı sindirme, acı çekme, zorlama ve/veya aile içinde veya genel toplum içinde özgürlüğün mahrumiyetini içerir, ancak bunlarla sınırlı değildir’ şeklinde açıklamaktadır. Kodan-Çetinkaya (2013), Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir diğer araştırmada öğrencilerin şiddet eğilimleri arttıkça cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumlarının da arttığı bulgusuna ulaşılmıştır.(Kodan-Çetinkaya, 2013).. Ataerkil anlayış ve geleneksel toplum rollerin eşitsizliğe yol açmakta ve bu da kadına yönelik şiddetin en önemli nedenlerinden biri olmaktadır (Akkaş ve Uyanık, 2016; Özdemir, Gültekin ve Budak, 2017; Rada, 2014; Yörük, 2010). Kadınlar eğitim, çalışma, sağlık ve sosyal alanda erkeklerden geride kalmakta (Akın ve Demirel, 2003; Özyaydınlık, 2014; Şimşek, 2011), şiddet görüyorlarsa bunu saklamaları, sessiz kalmaları, kabullenmeleri beklenmektedir.(Atıla-Demir ve Nam, 2014; Bayer, 2013; Günindi-Ersöz, 2011; Kahraman, Ozansoy-Tunçdemir, Kekillioğlu, Özcan ve Kahraman, 2015; Zara-Page ve İnce, 2008,) Araştırmaya katılan evli kadınların spiritüel

iyi oluşları ile psikolojik istismar profilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Literatürde benzer çalışmalar incelendiğinde Bayer (2013), dini inanç ilkelerini benimsemekle şiddete maruz kalma arasında bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Soet ve Martin (2007), kadın üniversite öğrencileriyle yaptıkları spiritüel odaklı grup çalışmasında oturumların sonunda katılımcılar tarafından spiritüel iyi oluşlarının artmasının yanı sıra aile, arkadaşlık ve aile içindeki spiritüel konularla ilgili sıkıntılarının azaldığı ifade edilmiştir. Yine Ercan (2009) dini yönelimlerin evlilikte şiddete ilişkin tutumları yordamadığını, ancak aşırı dini yönelimlerin fiziksel şiddeti yordadığını saptamıştır. Follingstad ve Rogers (2012) psikolojik istismara maruz kalan ve kalmayan iki ayrı grup kadınla yaptığı çalışmada maruz kalınan istismarla dini inananın bir ilişkisi olmadığını saptamıştır. Araştırmamızdan elde edilen bu bulgular kadınların farklı şiddet biçimlerine maruz kaldıklarında spiritüel ve dini kaynaklarına yönelmeleri ve bunlardan güç almaları nedeniyle mevcut iyi oluşlarının istismarla birlikte çok büyük değişim göstermediği şeklinde yorumlanabilir.

5. SONUÇ

Psikolojik istismar diğer istismar ve şiddet türleriyle birlikte kadının yaşamını zorlaştıran önemli faktörlerden biri olmaktadır. Kadının toplumdaki yerine dair kendisinin ve diğerlerinin bakış açısı hem yaşamdaki anlam ve amacını yöneten spiritüel gücü hem de uğradığı istismarla ilişkili olarak ilerlemektedir. Bireysel ve sosyal olarak desteklenen güçlü kadınların ise bu ve benzeri şiddet olaylarına maruz kalma olasılıkları

azalmakta bu da daha sağlıklı bir toplum olma yönünde ilerlememize yardımcı olmaktadır.

Araştırmalar incelendiğinde kadına yönelik şiddet ve istismarın genelde sosyolojik boyutlarının tartışıldığı, içsel süreçlerinin betimlenmesinin ve bu yönde yapılacak destekleme çabalarının göz ardı

KAYNAKÇA

Adams, T., Bezner, J., ve Steinhardt, M. (1997). The conceptualization and measurement of perceived wellness: Integrating balance across and within dimensions. *American Journal of health promotion*, 11(3), 208-218.

Akın A. (2003). (Ed.). *Toplumsal cinsiyet, sağlık ve kadın*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Akkaş, İ., ve Uyanık, Z. (2016). Kadına yönelik şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(1), 32-42.

Aksakal, H., ve Atasayar, M. (2011). Aile içi kadına yönelik şiddetin biyo-psiko-sosyal sonuçları üzerine bir çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*, 26, 1-12.

Aktu, Y., ve Varol, B. (2017). Sosyal hizmet ve danışmanlık bölümü öğrencilerinin psikolojik şiddet kavramına yönelik algıları. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 133-154.

Altınova, H. H., ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.

Aşkın, E. Ö., ve Aşkın, U. (2017). Kadına yönelik aile içi şiddet ve yoksulluk ilişkisi: aile içi şiddet mağduru kadınlar üzerine bir araştırma. *Kapadokya*

edildiği görülmektedir. Yapılan çalışma metropol bir şehirde olmasına karşın kısmi bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Devam edecek çalışmalarda örneklemin genişletilmesi, betimleme ve önem çalışmalarının artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Akademik Bakış-Cappadocia Academic Review, 1(2), 16-37.

Atila-Demir, S., ve Nam, D. (2014). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede Erkeğin Rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3), 211-227.

Aybey, S. (2015). *Diyanet işleri başkanlığı aile ve dini rehberlik bürolarına gelen soruların analizi ve değerlendirilmesi (Ege Bölgesi örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Başar, F., ve Demirci, N. (2016). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet. *KASHED*, 2(1), 41-52.

Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile: eşler arası şiddet ve din ilişkisi üzerine bir araştırma (Konya örneği). *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.

Berkel, L. A., Vandiver, B. J., ve Bahner, A. D. (2004). Gender role attitudes, religion, and spirituality as predictors of domestic violence attitudes in white college students. *Journal of College Student Development*, 45(2), 119-133.

Boyacıoğlu, İ., Uysal, M. S., ve Erdugan, C. (baskıda). Psikolojik şiddetin ölçümü: Psikolojik

İstismar Profiline ve Kadına Psikolojik Kötü Muamele Envanterinin Türkçeye uyarlanması. *Türk Psikoloji Yazıları*.

Brown, I. T., Chen, T., Gehlert, N.C., ve Piedmont, R. L. (2013). Age and gender effects on the assessment of spirituality and religious sentiments (ASPIRES) scale: A cross-sectional analysis. *Psychology of Religion and Spirituality*, 5(2), 90-98.

Büyükyılmaz, A., ve Demir, Ç. (2016). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Belirleyicileri: Multinomial Logit Model Yaklaşımı. *Ege Academic Review*, 16(3), 443-450.

Cengiz-Özyurt, B., & Deveci, A. (2010). Manisa'da kırsal bir bölgedeki 15-49 yaş evli kadınlarda depresif belirti yaygınlığı ve aile içi şiddetle ilişkisi. *Türk psikiyatri dergisi*, 21(1), 1-7.

Çakır-Parmaksızoğlu, A. (2011). Aile içi şiddet mağduru olup boşanma sürecinde bulunan kadınlarda travma sonrası stres belirtileri ve ilişkili özellikler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

Debono, C., Borg Xuereb, R., Scerri, J., & Camilleri, L. (2017). Intimate partner violence: psychological and verbal abuse during pregnancy. *Journal of clinical nursing*, 26(15-16), 2426-2438.

Dursun, Y. ve Kocagöz, E. (2010). Yapısal eşitlik modellemesi ve regresyon: Karşılaştırmalı bir analiz. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (35), 1-17.

Dönmez, G. (2008). Evli erkeklerde eslerine yönelik şiddet varlığının, türlerinin ve

etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.

Egan, M., & Delaat, M. D. (1994). Considering spirituality in occupational therapy practice. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 61(2), 95-101.

Ekşi, H., ve Kardaş, S. (2017). Spiritual well-being: Scale development and validation. *Spiritual Psychology and Counseling*, 2, 73-88.

Ercan, N. (2009). The predictors of attitudes toward physical wife abuse: Ambivalent sexism, system justification and religious orientation. Unpublished Master Thesis Middle East Technical University, Ankara.

Flood, M., ve Pease, B. (2009). Factors influencing attitudes to violence against women. *Trauma, violence, & abuse*, 10(2), 125-142.

Follingstad, D. R. (2011). A measure of severe psychological abuse normed on a nationally representative sample of adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(6), 1194-1214.

Follingstad, D. R., ve Rogers, M. J. (2012). Women experiencing psychological abuse: Are they a homogenous group?. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 21(8), 891-916.

Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Berg, B. J., Hause, E. S., ve Polek, D. S. (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships. *Journal of family violence*, 5(2), 107-120.

- Glick, P., Sakallı-Uğurlu, N., Ferreira, M. C., ve Souza, M. A. D. (2002). Ambivalent sexism and attitudes toward wife abuse in Turkey and Brazil. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 292-297.
- Güler, N., Tel, H., ve Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2), 51-56.
- Gülmez, Ç. (2014). Kadına yönelik aile içi şiddet, ahlaki çözülme ve dindarlık. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Günindi-Ersöz, A. (2011). Türkiye'de boşanma olgusu ve kadına yönelik aile içi şiddet ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Sosyoloji Konferansları*, 43, 249-264.
- Heise, L. (2011). What works to prevent partner violence? An evidence overview. Working Paper. STRIVE Research Consortium, London School of Hygiene and Tropical Medicine, London.
- Heise, L., Ellsberg, M., ve Gottmoeller, M. (2002). A global overview of gender-based violence. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 78(1), 5-14.
- Hoyle, R. H. (1995). *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications*. Sage.
- İmamoğlu, A., & Çelik, Y. (2009). Evlilik hayatında kıskançlık-dindarlık ilişkisine psikolojik yaklaşım. *Dini Araştırmalar*, 12(35), 7-30.
- Kahraman, A. B., Tunçdemir-Ozansoy N., Kekillioğlu, A., Özcan, A., ve Kahraman, L. (2015). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları. *Sobider Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 304-322.
- Kara, Z., ve Gürhan, N. (2013). Eşit/sizliğin tarafı olmak: Mardin'de toplumsal cinsiyet algısı. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 65-92.
- Kardaş, S. (2017). Sanal kimlik ve spiritüel iyi oluşun üniversite öğrencilerinin narsistik eğilimlerini yordayıcılığı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kasapoğlu, F. (2013). Üniversite öğrencilerinde iyilik hali ile özgecilik arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kocacık, F., ve Çağlayandereli, M. (2009). Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 25-43.
- Kodan-Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencileri şiddet eğilimleri ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne*, 1(2), 21-43.
- Korkmaz, S., Korucu, T., Yıldız, S., Kaya, S., İzci, F., ve Atmaca, M. (2016). Frequency of domestic violence in psychiatric patients and related factors. *Düşünen Adam: Journal of Psychiatry & Neurological Sciences*, 29(4), 359-366.
- Kristiansen, C. M., ve Giuliatti, R. (1990). Perceptions of wife abuse: Effects of gender, attitudes toward women, and just-world beliefs among college students. *Psychology of Women Quarterly*, 14(2), 177-189.

- Lewicka-Zelent, A., ve Trojanowska, E. (2015). Woman as a couple violence victim. *Journal of Educational Review*, 8(3), 253-261.
- Marshall, L. L. (1996). Psychological abuse of women: Six distinct clusters. *Journal of Family Violence*, 11(4), 379-409.
- Memnun, S. (2006). Algılanan esenlik ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması ve beden eğitimi öğretmenlerinin esenlik algıları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Montero, I., Escriba, V., Ruiz-Perez, I., Vives-Cases, C., Martín-Baena, D., ... ve Plazaola, J. (2011). Interpersonal violence and women's psychological well-being. *Journal of Women's Health*, 20(2), 295-301.
- Montgomery, B. E., Rompalo, A., Hughes, J., Wang, J., Haley, D., ... ve Hodder, S. (2015). Violence against women in selected areas of the United States. *American journal of public health*, 105(10), 2156-2166.
- Oakley, A. (1985). *Sex, Gender and Society*. England: Maurice Temple Smith Ltd.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33).
- Özden, S. (2010). Boşanma sebepleri bakımından aile içi şiddet. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özçırpıcı, B., Akın, M., İçbay, E., Aydın, N., & Özgür, S. (2011). Bir Tıp Fakültesi ve Hastanesinde Çalışan Kadınların Eş/Partner Şiddetine Maruziyet Durumları ve Etkileyen Faktörler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 25(25), 97-112.
- Özdemir, A., Gültekin, A., ve Budak, F. (2017). Social gender and domestic violence: The case of turkey. *Ann Psychiatry Ment Health* 5(6), 1-3.
- Özen, Y., ve Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu/population-sampling issue on social and educational research studies. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 394-422.
- Pargament, K. I., Ensing, D. S., Falgout, K., Olsen, H., Reilly, B., ... ve Warren, R. (1990). God help me:(I): Religious coping efforts as predictors of the outcomes to significant negative life events. *American journal of community psychology*, 18(6), 793-824.
- Pico-Alfonso, M. A., Garcia-Linares, M. I., Celda-Navarro, N., Blasco-Ros, C., Echeburúa, E., ve Martinez, M. (2006). The impact of physical, psychological, and sexual intimate male partner violence on women's mental health: depressive symptoms, posttraumatic stress disorder, state anxiety, and suicide. *Journal of women's health*, 15(5), 599-611.
- Procter-Smith, M. (1990). *Feminism and spirituality*. Maas, R. M. V. L., ve O'Donnell, G. (Ed.). *Spiritual traditions for the contemporary church içinde*.(s. 430-443). Nashville: Abingdon Press.

- Rada, C. (2014). Violence against women by male partners and against children within the family: prevalence, associated factors, and intergenerational transmission in Romania, a cross-sectional study. *BMC Public health*, 14(129).
- Sackett, L. A., ve Saunders, D. G. (1999). The impact of different forms of psychological abuse on battered women. *Violence and Victims*, 14, 105–117.
- Sancaklı, D. (2014). Boşanmış annelerin ve çocuklarının boşanma sürecine ilişkin yaşantıları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Soet, J., ve Martin, H. (2007). Women and spirituality: An experiential group for female graduate students. *Journal of College Counseling*, 10(1), 90-96.
- Sucu, İ. (2007). Boşanmış kadınların boşanma nedenleri ve boşanma sonrası toplumsal kabulleri (Sakarya ili örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Sugarman, D. B., ve Frankel, S. L. (1996). Patriarchal ideology and wife-assault: A meta-analytic review. *Journal of family violence*, 11(1), 13-40.
- Şimşek, H. (2011). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(2), 119-126.
- Şimşek, Z., Kara, B., Ersin, F., Ökten, Ş., ve Yıldırımkaya, G. (2016). Prevalence of violence: male and female seasonal agricultural workers' approach to violence in Turkey. *Social work in public health*, 31(7), 626-637.
- Temiz M., Beştepe, E., Yıldız, Ö., Küçükgöncü, S., Yazıcı, A., ... Erkoç, Ş. (2014). Yataklı Psikiyatri Servisinde Tedavisi Süren Kadın Hastalarda Aile İçi Şiddetin Hastalık Tanıları ve Hastalık Süreciyle İlişkisi. *Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiyatri Arşivi*, 51(1), 1-10.
- T.C. Başbakanlık Kurumu (1995). Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları. Ankara: Bizim büro basımevi.
- T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2011). Tek ebeveynli aileler. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2017). Aile Yapısı Araştırması, 2016. Haber Bülteni, 2186.
- Uluocak, Ş., Gökulu, G., ve Bilir, O. (2014). Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde stratejik bir başlangıç noktası: Partner şiddeti. *International Journal of Human Sciences*, 11, 362-387.
- Uzunoğlu (2016). Türkiye’de boşanma nedenleri: Bolu ili örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- World Health Organization. (1998). The World health report: 1998: Life in the 21st century: a vision for all. Geneva.

Vefikuluçay-Yılmaz, D., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792.

World Health Organization. (2005). WHO multi-country study on women's health and domestic violence against women: summary report of initial results on prevalence, health outcomes and women's responses. Erişim tarihi: 14 Ocak 2018, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43310/9241593512_eng.pdf?sequence=1.

World Health Organization (2009). Promoting gender equality to prevent violence against women. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2018, http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44098/9789241597883_eng.pdf?sequence=1.

Yaman-Efe, Ş., ve Ayaz, S. (2010). Kadına yönelik aile içi şiddet ve kadınların aile içi şiddete bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(1), 23-29.

Yıldırım, N. (2004). Türkiye'de boşanma ve sebepleri. *Bilig (Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi)*, 28, 59-81.

Yıldız, E., ve Sağlam, M.(2017). Türkiye'de yapılan lisansüstü çalışmalarda şiddet konusunun ele alınışı. *Gümüşhane University Electronic Journal of the Institute of Social Science/Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 8(19), 72-84.

Yörük, S. (2010). Kadına yönelik şiddet: Antalya örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

Zara-Page, A., ve İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.

Zeyneloğlu, S. (2008). Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.